

Äänitteen kesto: 00:43:34

Pohjoisen pulssilla: Lapin ELY-keskuksen podcast

Jakso 1: Lappi Nyt

Juontaja:

Viestintäasiantuntija Johan-Eerik Kukko

Haastateltavat:

Elinkeinot, työvoima- ja osaaminen vastualueen johtaja Marja Perälä

Maaseutu- ja energiayksikön päällikkö Hannu Linjakumpu

Lapin Yrittäjien toimitusjohtaja Ella-Noora Kauppinen

Finnveran Pohjois-Suomen aluepäällikkö Risto Koskiniemi

Tienpidon suunnitteluyksikön päällikkö Olli Mourujärvi

Pulssi ääniefekti [00:00:00]

Johan-Eerik Kukko [00:00:05]: Tervetuloa kuuntelemaan Lapin ELY-keskuksen podcast-sarjaa nimeltä Pohjoisen pulssilla. Minä olen viestintäasiantuntija Johan-Eerik Kukko ja tässä ensimmäisessä jaksossa tarkoituksena on ottaa tilannekatsaus, miten Lapilla menee muun muassa elinkeinoelämän ja liikenteen osalta. Tämä on Lappi nyt.

Taustamusikkia [00:00:20-00:00:29]

Kukko [00:00:30]: Aloitetaan käsittelemällä Lapin elinkeinorakennetta. Vieraanani on Elinkeinot, työvoima- ja osaaminen vastualueen johtaja Marja Perälä. Tervetuloa mukaan lähetykseen.

Marja Perälä [00:00:40]: Kiitoksia.

Kukko [00:00:41]: Ennen kuin siirrytään käsittelemään Lapin nykytilannetta, niin kerrotko itsestäsi hieman podcastin kuuntelijoille?

Perälä [00:00:47]: Olen tosiaankin Marja Perälä ja vastaan ELY-keskuksessa elinkeinoinhin, työvoimaan ja osaamiseen liittyvistä asioista, siltä osin kun ne kuuluu ELY-keskuksen tehtäväkenttään.

Kukko [00:01:00]: Marja, millaisia haasteita osaavan työvoiman saavutettavuuteen liittyy Lapissa?

Perälä [00:01:06]: Haluaisin lähteä liikkeelle ihan siitä, että tällä hetkellä meidän työllisyyskehitys on ollut erittäin myönteinen. Lappi on ainoa maakunta, jossa työllisyys on kehittynyt myönteisesti viimeisimpien vuosien aikana. Meillä myös syntyy avoimia työpaikkoja. TE-palveluihin ilmoitetaan kuukausittain reilu 2600 uutta työpaikkaa. Huomattava osa alkaneista työttömyyksistä päättyy jo varsin nopeasti ennen kuin kolme kuukautta tulee täyteen. Tämä kertoo siitä, että meillä on työtä tarjolla ja työt ja tekijät kohtaavat. Vaikkakin sitten tietenkin Kolikon toinen puoli on nämä lisääntyvät rekrytointiongelmat. Tällä hetkellä keskimäärin joka toinen toimipaikka kokee vaikeuksia työntekijöiden löytämisessä. Ja näin siitäkin huolimatta, että meillä on edelleen Lapissa runsaat 7000 työtöntä työnhakijaa, jotka ei ole löytäneet vielä sitä omaa paikkaansa työelämästä. Tämä positiivinen työllisyyskehitys kytkeytyy vahvasti positiiviseen vireeseen, joka meillä on elinkeinoelämässä ja alueen yrityksissä. Lapin investointipotentiaali on huomattava ja meidän alueen yritykset ovat varsin kasvu- ja kehittymishaluisia. Tämä osaavan työvoiman saatavuuden haaste onkin koettu merkittäväksi hidasteeksi tai jopa esteeksi meidän alueen yritysten kasvulle. Kolmas näkökulma tähän osaavan työvoiman saatavuuteen on eläköitymiskehitys, joka meillä edelleen jatkuu vilkkaana. Joka viides työssä oleva on siirtymässä eläkkeelle seuraavan viiden vuoden aikana. Oletettavaa on, että eläköitymiskehitys yhdessä elinkeinoelämän potentiaalinsa kanssa haastaa osaavan työvoiman riittävyttäkin. Ja edellä mainitusta johtuen onkin äärettömän tärkeää se, että me toimijat ponnistelemme sen eteen, että me löydetään mahdollisuuksia sille työvoimareserville, joka meillä täällä on. Ja toisaalta sitten myös me kehitetään niitä edellytyksiä, että me saadaan Lappiin uusia asukkaita, uutta työvoimaa muualta Suomesta, mutta sen lisäksi me tarvitaan myös kansainvälisiä osaajia ja työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa.

Kukko [00:03:44]: Entä vastaavasti millaisia mahdollisuuksia Lappi tarjoaa tällä hetkellä?

Perälä [00:03:49]: Ihan niin kuin totesin tuossa, niin meillä investointipotentiaaliksi tässä kauppakamarin tekemässä selvityksessä arvioitiin Lapissa noin 40 miljardia. Meillä on tosi vahva kivijalka: metsä, metalli ja matkailu. Matkailussa, sen lisäksi nyt energiaa nostaa varmasti omalta osaltaan päätään. Ja sitten toisaalta ihan niin kuin totesin, niin myös

meidän alueen yrityksillä menee varsin hyvin ja myös meidän yrityksillä on paljon potentiaalia kehittyä ja kasvaa ja he on myös hyvin halukkaita kasvamaan ja kehittymään.

Kukko [00:04:32]: Miten väestön ikääntyminen ja muuttoliike vaikuttavat työvoiman saatavuuteen Lapissa tällä hetkellä?

Perälä [00:04:38]: Varmastikin tämä väestön ikärakenne vaikuttaa siihen, että onko meillä riittävästi sitä osaavaa työvoimaa nyt ja tulevaisuudessa. On tietenkin ollut erittäin myönteistä se, että Lappi on ollut nyt viimeisten vuosien aikana muuttoposiitiivinen alue. Luonnollisesti meidän toive ja halu on se, että me saataisiin tänne Lappiin uusia asukkaita ja uutta työvoimaa. Täältä kotimaasta, mutta ihan yhtä lailla me tarvitaan myös niitä kansainvälisiä osaajia.

Kukko [00:05:15]: Jos puhutaan pitovoimasta, jolla tarkoitetaan sitä, miten saadaan osaava työvoima pysymään täällä Lapissa, niin millaisia toimenpiteitä tarvittaisiin erityisesti nyt?

Perälä [00:05:25]: Työ on vain yksi osa ihmisen elämää. Jotta ihminen ylipäänsä tekee sellaisen päätöksen, että hän muuttaa jollekin toiselle alueelle, niin kyllä se edellyttää sitä, että kaikki muutkin asiat loksahda ikään kuin kohdalleen. Monta kertaa siihen työn lisäksi liittyy tietenkin ne asumisen mahdollisuudet ja ratkaisut, mitä on tarjolla. Miten siellä on palvelut saatavilla? Miten ylipäänsä saavutettavuus ja liikenneyhteydet toimii? Minkälaisia harrastusmahdollisuuksia alueella on? Eli hyvin monenlaisista osatekijöistä riippuu se, että tekeekö henkilö sellaisen päätöksen, että tämä on paikka, jossa minä haluan elää, olla, asua, tehdä työtä, yrittää ja opiskella.

Kukko [00:06:15]: Siirrytään tässä välissä kuuntelemaan miitteitä 11.9. julkaistusta Lapin pk-yritysbarometrissa. Lapin pk-yritysbarometri julkaistiin keskiviikkona 11.9. kello 10. Vieressäni on tällä hetkellä Lapin Yrittäjien toimitusjohtaja Ella-Noora Kauppinen. Miltä tämä nyt julkistettu pk-yritysbarometri vaikuttaa?

Ella-Noora Kauppinen [00:06:39]: Lapin pk-yrityksillä yleisesti keskiarvolta on jälleen varovaisen positiiviset näkymät. Me ei olla enää alkuvuoden tapaan Suomen kärjessä, mutta samalla tasolla pysytty. Monet muut maakunnat on sen sijaan mennyt ohi. Mutta sitten kun katsotaan näitä toimialakohtaisia tuloksia, niin meillä on aika hurjiakin eroja valtakunnallisiin keskiarvoihin. Teollisuus on meillä nyt jälleen matalana. Miinus 28 on heidän saldolukunsa,

kun koko valtakunnassa se oli noussut positiivisemmaksi. Sitten taas rakentaminen on kuitenkin pitkästä aikaa pikkusen positiivisen puolella. Se vaikuttaa oikein hyvältä. Mutta tämä, missä oli iso ero valtakunnallisiin tuloksiin, on kaupan ala. Eli valtakunnallisesti kaupan alalla näkymät vaikuttivat nyt todella negatiivisilta, mutta meillä kaupan alalla on kaikista positiivisimmat tulokset. Eli saldoluku on kahdeksan. Sitten taas me perinteisesti katsotaan palvelualoja kokonaisuutena ja sitten jaetaan se meidän vahvan matkailun takia myös matkailualoihin ja muuhun palveluun, koska niissä on monesti isoja eroja. Meillä palvelualat on yleisesti positiivisena. Ei ihan yhtä positiiviseksi pääse kuin kaupan ala, eli saldolukuna on kuusi, mutta täällä on ne kaikista isoimmat erot toimialan sisällä. Majoitus-alalla saldoluku on tasan nolla ja tuossa mitä äsken keskusteltiin, niin pohdittiinkin, että se kasvu on ollut niin rajua nyt viime vuosina, että nyt se on pysähtynyt. Tulevaisuus näyttää hyvältä, mutta enää ei välttämättä isoa kasvua tapahdu. Sitten taas ravitsemistoiminta on suorastaan romahtanut alkuvuoden tuloksista. Alkuvuonna tulevaisuus näytti erittäin positiiviselta. Saldoluku oli plus 28 ja nyt se on tippunut miinus 31. Ja Lapissa tämä selittyy kotimaisten asiakkaiden ostokäyttäytymisellä. Eli meidän ulkomaiset asiakkaat kyllä edelleenkin käyttävät rahaa ja käyttävät ravintolapalveluita, mutta kustannusten noususta johtuen kotimaiset asiakkaat on jättänyt ravintolakäynnit vähemmälle. Eli ravintola-alalla, tismalleen samalla myynnillä, mitä on tehty pari vuotta takaperin, tehdään nyt jopa 40 prosenttia pienempää tulosta. Sitten positiivisia, erittäin positiivisia näkymiä on täällä matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminnassa. Luulen, että tämä on jopa historiallisen suuri tämä saldoluku, eli kokonaista 89. Kukaan ei tällä alalla vastaajista usko, että tulevaisuus näyttäisi yhtään negatiivisemmalta.

Kukko [00:09:29]: Onko vastaavasti yritysten kansainvälistymisessä kasvun varaa?

Kauppinen [00:09:34]: Todella näyttää siltä, että meillä edelleenkin on kasvun varaa kansainvälisessä liiketoiminnassa ja nimenomaan matkailussa. Eli meillä on nyt jopa 28 prosenttia yrittäjistä, jotka harjoittaa kansainvälistä liiketoimintaa ja näistä kaksi kolmasosaa on vastannut, että harjoittaa nimenomaan suoraa palvelujen vientiä. Meillä se tarkoittaa nimenomaan tätä matkailua. Suora tavaroiden vienti on sitten taas pudonnut näistä vastaajamäärästä 46 prosentista 17, eli kyllä täällä kasvu tulee nimenomaan tuosta matkailusta. Sitten kun katsotaan, että missä meidän matkailuyrittäjillä on näitä kansainvälisiä markkinoita, niin niitä näyttää olevan ihan ympäri maailmaa. Valtakunnalliseen tasoon verrattuna meillä on enemmän markkinaa Englannissa, Walesissä, Skotlannissa ja Pohjois-Irlannissa. Sitten myös muissa Euroopan maissa, mutta myös esimerkiksi Australia on kohtuullisen iso markkina. 24 prosenttia vastaajista, jotka harjoittaa kansainvälistä liiketoimintaa, tekee sitä nimenomaan Australian markkinalla. Totta kai perinteiseen tapaan suurin kansainvälinen markkina löytyy meillä Pohjoismaista. Se koskee

sekä tätä palvelujen vientiä eli matkailua, mutta sitten myös tämä tavaravienti, niin kyllähän se on nyt toi Pohjois-Ruotsi, joka sitä vetää.

Kukko [00:10:59]: Siinä kuultiin Lapin Yrittäjien toimitusjohtaja Ella-Noora Kauppisen kommentit pk-yritysbarometriin ja nyt minulla on vieressäni Finveran aluepäällikkö Risto Koskiniemi. Miltä tämä nyt julkistettu pk-yritysbarometri vaikuttaa?

Risto Koskiniemi [00:11:14]: Yleiskuva on positiivinen, mikä on meillä täällä Lapissa ollut jo pidemmän aikaa verrattuna muuhun maahan, mutta joitakin semmoisia tämä työvoimatilanne tietenkin arveluttaa ja joitakin haasteita vielä myös esimerkiksi rahoituksen puolesta näyttää olevan, että vielä meidän pitää petrata ja työ jatkuu.

Kukko [00:11:39]: Millaisia haasteita tuohon rahoitukseen erityisesti liittyy, jos katsoo tätä nyt julkistettua barometriä?

Koskiniemi [00:11:44]: No ikävä kyllä siellä oli tähän rahoituskapeikkoon liittyvää huomiota, eli yritykset, jotka on tarvinnut rahoitusta, niin eivät ole saaneet, vaikka ovat hakeneet tai sitten eivät ole edes hakeneet omaan tarpeensa. Niin ne molemmat luvut oli selkeästi nousussa. Kertoo ehkä siitäkkin, että kyllä pankkien luottopolitiikka on kiristynyt. On selkeästi huomattu, että siellä esimerkiksi vakuusvaateet ovat kasvamaan päin edelleen.

Kukko [00:12:18]: Mutta haasteiden lisäksi on myös paljon positiivisuutta ja positiivista ilmapiiriä tämän barometrin myötä.

Koskiniemi [00:12:23]: No kyllä, selkeästi, että kyllähän meillä nämä kivijalat, matkailu ja kaivostoiminta, metsäteollisuus, niin on selkeästi ja barometrin ulkopuolelta tietenkin nykyään meillä tämä militari, ehkä kolmas M, mikä nostaa Lappia eteenpäin, tuo paljon positiivista. Esimerkiksi rakentaminen, mikä muualla maassa on ollut todella alamaissa, niin meillä ei ole semmoista tiputusta koettu tässä.

Kukko [00:12:57]: Jos verrataan tätä nyt julkistettua barometriä tuohon keväällä, tänä vuonna aiemmin julkistettuun, niin mitä sieltä erottuu näin rahoituksen näkökulmasta?

Koskiniemi [00:13:06]: Rahoituksen näkökulmasta tämä kapeikko oli noussut huomattavasti. Rahoituksen saatavuus on selkeästi tämän mukaan vaikeutunut. Siihen pyritään nyt löytämään lääkkeitä. Esimerkiksi Finveralla julkistetaan mikroyrityslaina, jolla pyritään tähän pienissä yrityksissä vastaamaan. Rahoituksen saatavuutta pitää parantaa, että yritykset pystyvät investoimaan ja uudistumaan.

Kukko [00:13:36]: Siinä kuultiin Lapin yrittäjien puheenjohtaja Ella Nooran ja Finveran toimitusjohtaja Riston mielteitä keskiviikkona 11.9. julkaistusta PK-yritysbarometrasta. Marja, miltä nämä barometrin tulokset vaikuttavat?

Perälä [00:13:49]: Parometrin tulokset eivät varmastikaan ketään meistä toimijoista yllättäneet. Kaiken aikaa meillä on täällä Lapissa ollut tunne siitä, että alueen elinkeinoelämällä ja yrityksillä menee verrattain hyvin, kun taas sitten ajatellaan, että minkälaista viestiä me saadaan tuolta eteläisemmästä Suomesta. Rakentamisen osalta meillä ei ole ollut mitään sellaista suurta taantumaa, eli meillä on kuitenkin sitä rakentamista ollut, ja nyt tämä barometri antoi meille sitten vahvaa uskoa siitä, että rakentamisessa näyttää nyt sitten vielä myönteisemmältä tämä tulevaisuus. Palvelujen osalta meillä on jo verrattain hyvä tilanne, ja palveluissa uskottiin, että tämä hyvä tilanne jatkuu myös tulevaisuudessa. Se, mikä sieltä nousi harmaana pilvenä, oli teollisuuden näkymät, joissa oli tapahtunut nyt kyllä pysähtyminen tai jopa sitten, että nähtiin, että siellä on tällaisia uhkatekijöitä. Varmastikin esimerkiksi tämä kustannusten nousu voi olla sellainen, mikä vaikuttaa sinne teollisuuden näkymiin. Sitten taas ajattelen niin, että Lapissa on edelleen yrityksiä, noin 40 prosenttia meidän pk-yrityksistä haluaa edelleen kasvaa ja kehittää omaa toimintaansa. Huomio, mihin kiinnitin myös tai mikä edelleen vahvisti sitä käsitystä, että lappilaiset yritykset on varsin kansainvälisiä ja myös tavallaan tämä kansainvälisyys on semmoinen, mitä halutaan erityisesti myös tulevaisuudessa kehittää. ELY-keskuksen näkökulmasta positiivista oli se, että ELY-keskuksen rahoituksilla on merkittävä vaikutus siihen, että me luodaan niitä edellytyksiä alue- ja elinkeinoelämälle ja yritykselle näillä meidän erilaisilla rahoitusvaihtoehdoilla.

Kukko [00:15:51]: Tuossa äsken keskusteltiin pitovoimasta ja jos palataan hetkeksi tähän teemaan uudelleen, niin miten yritykset saisivat pidettyä paremmin kiinni osaavasta työvoimasta?

Perälä [00:16:01]: Kyllä ajattelen niin, että varmastikin tämä aika haastaa myös työelämää kehittymään, jotta sitten se työelämä houkuttelee ja erityisesti, että se työelämä pystyy pitämään kiinni niistä ammattitaitoisista osaajista, joita sinne saadaan. Kyllä varmastikin sitten siihen vaikuttaa se, että minkälaiset ne työskentelyolosuhteet on, miten ihminen voi

edetä urallaan, onko tämmöisiä ammatillisen kehittämisen mahdollisuuksia tarjolla? Jotenkin ajattelen niin, että varmastikin yrityksissäkin tarvitaan toimenpiteitä, joilla sitten pystytään vastaamaan siihen, että työntekijät haluavat nimenomaan tehdä töitä tälle yritykselle jatkossakin.

Kukko [00:16:52]: Entä vastaavasti, miltä näyttää tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopalveluiden tila Lapissa nyt vuonna 2024?

Perälä [00:16:59]: Itse ajattelen niin, että onko meillä jotenkin vähän korkeakin kynnyks siihen, että milloin me puhutaan tutkimuksesta, kehittämisestä ja innovaatioista. Jotenkin ajattelen, että ehkä meidän pitäisi madaltaa sitä kynnyksiä. Havaita ja huomata se, että ylipäättänsä se, että me kehitetään sitä toimintaa, niin se on jo sitä kehittämistoimintaa. Mutta jos me katsotaan sitten erilaisia tilastoja, niin siellähän näyttää siltä, että nämä meidän TK-panostukset on huomattavan paljon pienempiä, mitä muissa maakunnissa, ja varmasti meillä on kovasti työtä siinä, että miten me saadaan kaikki yritykset matkaan ja mukaan kehittymään ja kehittämään sitä omaa toimintaansa tässä alati muuttuvassa toimintaympäristössä.

Kukko [00:17:53]: Millaisessa roolissa vastaavasti koulutus- ja oppilaitostyö näyttäytyy TKI-palveluiden näkökulmasta?

Perälä [00:17:59]: Itse ajattelen, että meidän alueoppilaitoksilla on tosi paljon potentiaalia tarjota palveluita meidän alueen yrityksille. Oppilaitoksessa on tosi paljon panostettu näihin erilaisiin oppimisympäristöihin ja kehittämissympäristöihin. Nyt sitten vain, että miten oppilaitokset ja yritykset löytävät toisensa. Niin uskon, että me pystyttäisiin huomattavasti enemmänkin vielä hyödyntämään meidän oppilaitosten asiantuntemusta ja osaamista.

Kukko [00:18:35]: Kiitos Marja. Palataan juttelemaan aivan pian, mutta ensin keskustellaan, mitä kuuluu Lapin maaseudulle. Tervetuloa mukaan lähetykseen elinkeinotyövoima ja osaaminen vastuualueelta maaseutu- ja energiayksikön päällikkö Hannu Linjakumpu.

Hannu Linjakumpu [00:18:53]: Kiitos.

Kukko[00:18:55]: Ennen kuin siirrytään käsittelemään tarkemmin jakson teemaa, niin esittelisitkö itsesi kuuntelijoille?

Hannu Linjakumpu [00:19:01]: Eli nimi on Hannu Linjakumpu ja elinkeinot vastuualueelta maaseutu- ja energiayksikön päällikkö. Meillä on toimintoja sekä Rovaniemellä että Kemin toimistolla ja nimenomaan maaseudun kehittämiseen liittyvää toimintaa. Eli meillä on alkutuotantojen kehittäminen ja rahoittaminen, maaseudulla sijaitsevien yritysten kehittäminen ja rahoitustoimenpiteet. Mutta myöskin tätä valvonta- ja tarkastustoimintaa viljelijätukien puolella. Sitä tehdään enempi tuolta Kemin toimistolta päin.

Kukko [00:19:33]: Miltä yrittäjäyys maaseudulla näyttää?

Linjakumpu [00:19:36]: No sanotaanko, että kyllähän maaseudulla samalla tavalla kuin muutenkin yhteiskunnassa suhdanteet vaihtelevat ja tilanteet vaihtelevat. Mutta Lapissa on nyt kuitenkin maaseutualueilla yrittäjäyys voi sanoa, että ihan hyvällä mallilla ja kyllä tässäkin tapauksessa tämä matkailu ja turismi niin se on auttanut myöskin maaseutualueiden yritystoimintaan ja meidän maaseuturahoituksestakin, niin voi sanoa, että aika suuri osa menee sinne nimenomaan matkailupuolelle ja elintarvikepuolen lisäksi sinne matkailupuolelle.

Kukko [00:20:11]: Eli matkailu erottuu sieltä sellaisena suurimpana kokonaisuutena?

Linjakumpu [00:20:15]: Kyllä kieltämättä tällä hetkellä erottuu.

Kukko [00:20:19]: Perinteisten maaseutuelinkeinojen tärkein tehtävä on tuottaa ruokaa. Mikä on Lapin maataloustuotannon nykytila ja vastaavasti löytyykö maataloilta jatkajia?

Linjakumpu [00:20:30]: Lapin maatalouden ja rakenteen tilanne on tällä hetkellä sellainen vähän kuin muuallakin maassa. Mutta Lappi poikkeaa siinä mielessä kyllä muusta maasta, että täällä tuotetaan maitoa ja lihaa. Käytännössä voi sanoa, niin kuin sanotaankin aika paljon, että täällä jalostetaan nurmea maidoksia ja lihaksi, eli tämä on vahvaa nurmitoiminta-aluetta Lappi. Tuotetaan jonkun verran viljaa tuolla Perämeren kaarella, joissa on otolliset tilanteet siellä. Mutta tällainen maidon tuotanto, niin tässä vuosikymmentä aikana aina sieltä myöskin tiloja jääpi pois, mutta se maidon määrä on

maltillisesti kuitenkin vähentynyt, että edelleenkin siellä noin 80 miljoonaa litraa tuotetaan maitoa vajaalla kahdellasadalla maitotilalla. Lihaa tuotetaan reilut 2 miljoonaa kiloa, ja siellä on noin 100 tuottajaa lihantuotantopuolella. Eli suht voimakasta on kuitenkin. Tuottajien määrä tippuu aina muutamalla tuottajalla vuodessa, mutta maiton määrä prosentteina muutaman prosentin vuodessa. Edelleenkin vahvasti sitä tuotetaan. Jonkin verran lammasta ja lampaan lihaa myöskin. Se, mikä tässä on tietenkin vuosikymmenten saatossa tapahtunut, niin maiden jalostushan on lähtenyt täältä maakunnasta maakunnan ulkopuolelle. Toki pieniä jalostajia täällä on edelleenkin, mutta sitä maitoa viedään sitten maakunnan ulkopuolelle jalostettavaksi. Teurastamoita meillä on jonkun verran edelleenkin ja aika montakin vielä teurastamoita, jotka voi teurastaa lihaa. Tuosta rakennekehityksestä tietenkin voisi sanoa kyllä sen, että se on kyllä aika hurjaa ollut, vaikka se on koko maassa, mutta kyllä se Lapissa tuntuu, että jos, silloin kun olin nuori poikani, niin meillä oli toistakymmentä tuhatta maitotilaa ja maitotila tuotti noin ehkä 4000 kiloa vuodessa maitoa, niin nyt tässä tilanteessa mitä nyt ollaan, niin meillä on se vajaa 200 maitotilaa, mutta tilaa kohti tuotetaan yli 400 000 litraa maitoa vuodessa, niin se on hurja tahti tietenkin ollut. Mikä tässä tilanteessa Lapin maataloudessa on se, mikä on koko maassakin, että kannattavuusongelmat tiloilla on ihan selkeitä haasteita, jotka pitäisi pystyä ratkaisemaan. Kustannukset on karannut myöskin ja se aiheuttaa aika laillakin ongelmia sitten. Maatilat tekee investointeja tällä hetkellä hyvin harkiten. Voi sanoa, että tämmöisiä korvausinvestointia ja energiainvestointia tällä hetkellä. Uusia navettoja hyvin harvoin nyt sitten, ei välttämättä joka vuosikaan sitten, vaan korjausinvestointeja. Lapissa, kun Laaja-Lapinmaa, kyllähän täällä tämä tuotanto on keskittynyt tänne eteläosiin Lappia ja sitten tuonne Perämeren kaarelle, eli siellä se tuotannosta ja tuotantovolumista tulee näiltä alueilta. Kyllähän meillä on Lapissa potentiaalia omalle tuotannolle lisätä mataloustuotantoa. Ja kun ajatellaan, että meillä se noin 170 000 asukasta Lapissa ja sitten turisteja, matkailijoita, semmoinen kahdesta viiteen miljoonaa vuodessa. Ja se on laskettu tuossa tutkimuslaitoksenkin puolella, että meillä on noin 190 000 ruokailijaa päivittäin Lapissa keskimäärin. Se tarkoittaa kyllä sillä tavalla, että me itse pystytään Lapissa tuottamaan 10-15 prosenttia siitä itse ja ajatellaan, että loput tuodaan alueen ulkopuolelta. Tämmöisen laskettu kokonaisarvo muualtatuotelte on noin neljä ja puolisataa miljoonaa euroa. Siitä tietenkin pystyttäisiin Lapissa sitä omanvaraisuutta nostamaan. Haasteellista se on, mutta siellä olisi potentiaalia vielä saada sitä. Meillä on suunnitelmissa jopa puhuttu 30 prosentin omanvaraisuusasteista. Tällä hetkellä meillä käytännössä omanvaraisuutta on tuossa poron osalta, porolihan osalta, lampaan osalta ja sitten nauriille, joka on tyypillinen lappilainen perinteinen kasvi ollut. Näissä on, mutta muuten joudutaan sitten tuomaan. Toki meillä jalostetaan paljon lihaa ja meillä on leipomoita ja kalaa täällä. Toki luonnonmarjatkin on iso osa tätä. Mutta tämmöinen kokonaiskuva tällä hetkellä maataloissa on, siellä on hyvinkin toimeentulevia maatiloja ja sitten semmoisia, jotka miettivät sitä jatkoa. Nuoria tulee muutama vuodessa alkuun maatalouden puolelle.

Kukko [00:25:44]: Mainitsitkin tuossa jo ohimennen poron. Porotalous on pohjoisessa tärkeä elinkeino ja osa perinteistä elämäntapaa. Miltä näyttää porotalouden nykytilanne?

Linjakumpu [00:25:54]: Samat haasteet porotaloudessa on alkutuotantona kuin maataloudessakin. Tällä hetkellä varmaan se, mikä suurin haaste on porotaloudessa, on poronhoidon ja porojen elintilan kapeutuminen näiden muun maankäytön vuoksi. Puhutaan silloin kaivoksista ja puhutaan tuulivoimapuistoista ja tämäntyyppisistä, nimenomaan tuulivoima lisääntynyt. Siinä puristuksessa sitten porotalous yrittää sopeutua tähän tilanteeseen ja hakee niitä keinoja. Mutta tämä on hyvinkin tällainen Pohjois-Suomen pohjoisen elinkeino Kainuusta, Koillismaan kautta Lappiin. Voi sanoa senkin, että tämä poro on matkailupuolenkin brändi Lapissa, mutta se on koko Suomenkin tällainen brändituote ja tällainen kärkimerkkikin. Poro näkyy nimenomaan tällä matkailun puolella hyvinkin voimakkaasti. Porotalos tuottaa edelleenkin lihaa paljon ja periaatteessa voidaan lihantuotantoa lisätäkin, mutta suurin osa näiden poromiesten ja naisten tuloista tulee myöskin matkailun kautta. Samalla tavalla siellä porotaloissakin sitä matkailua on pystytty hyödyntämään. Lihapuolella se, mikä tässä tavallaan pelastikin tämän poron lihan hinnan menneenä aikana, oli se, että nämä poronomistajat poropuolelta alkoivat myymään suoramyynninä myöskin myydä sitä omaa lihaa näiden suurten ostajien rinnalla. Noin puolet siitä varmaan edelleenkin on suoraa myyntiä ja omien kanavien kautta. Paljon on myöskin tullut omia lihanleikkaamoja ja tällaisia pientä jatkojalostusta Lappiin. Eli lihaa ja matkailua yhdistettynä on se porotalous tällä hetkellä. Tietenkin se haaste, mitä siellä porotaloissa on, niin puhutaan kuitenkin rajatusta elinkeinoista eli suurin sallittu poromäärähän on rajattu ja niissä puitteissa pitää sitten toimia, ja siellä ei ole nyt lähellä sitä ylintä sallittua poromäärää tällä hetkellä, mutta siellä, mitkä on vaikuttanut tähän, niin nämä pedot edelleenkin. Se on vuosikymmeniä, voisi sanoa vuosisadallinen ongelma ollut ja niitä nyt on ja edelleenkin sitten tekevät hallaa. Sitten mikä on tässä huomattu, niin tämä ilmaston vaikutus, vaikka se tuntuu jo vielä kaukaiselta, mutta kyllä se on alkanut vaikuttaa ja tällaisia lumituhotalvia on ollut ja niistä on aiheutunut isojaikin menetyksiä porotalouden ja ehkä jatkossakin, kun tämä ilmastonmuutos etenee, niin sitä sopeutumista tarvitaan ja ehkäisyä myöskin sillä puolella. Ilmastonmuutoshan vaikuttaa porotalouden elinkeinoista kaikista nopeimmin ja vaikutukset ovat suuria. Puhutaan tunturialueista, jossa siellä paimenetaan poroja edelleenkin ja siellä ne muutokset voi olla hurjiakin. Mikä tässä porotaloudessa on kuitenkin sitä, mikä näkyy, kun verrataan vaikka maatalouteen, niin tänne porotalouden puolelle on tulossa hyvinkin tällaisia nuorta ja innokasta uutta toimijaa sinne ja porotalouden harjoittajaa ja yrittäjiä. Se, mikä tässä on positiivista, on ihan selkeästi naisten osuus poronomistajista on lisääntynyt. Se on toki hieno asia. Nuorilla on tosi kova into tähän porotalouteen. Siinä mielessä hyviä merkkejä.

Kukko [00:29:51]: Kiitos Hannu Linjakumpu. Seuraavaksi siirrytään Olli Mourujärven haastatte. Tervetuloa mukaan lähetykseen Olli Mourujärvi.

Olli Mourujärvi [00:30:02]: Joo, kiitoksia.

Kukko [00:30:03]: Ennen kuin siirrytään käsittelemään Lapin teidän nykytilannetta, niin kerrotko vähän itsestäsi podcastin kuuntelijoille.

Mourujärvi [00:30:10]: Joo, tosiaan Olli Mourujärvi. Työskentelen täällä Lapin ELY-keskuksessa tienpidon suunnitteluyksikön päällikkönä. Meillä yksikössä lyhyesti sanottuna tehdään muun muassa toiminnan suunnittelua ja ohjausta, budjetointia. tieverkonomaisuuden hallintaa, hankitaan erilaisia suunnitelmia, muun muassa tierakennussuunnitelmia, päällystesuunnitelmia, siltasuunnitelmia. Eli käytännössä meillä priorisoidaan erilaisia kohteita ja hankitaan niihin suunnitelmia ja niillä sitten hankintayksikkö kilpailuttaa ja hankkii meidän urakat.

Kukko [00:30:49]: Tässä jaksossa tarkoituksena on ottaa katsaus Lapin nykytilanteeseen, niin millainen on Lapin teidän nykyinen kunto?

Mourujärvi[00:30:58]: Kunnan kehityksen suunta on parantunut tänä vuonna, kun maan hallitus myönsi meille lisämäärärahaa korjausvelan poistoon. Sen myötä tieverkolla on kyetty toteuttamaan tavallista enemmän korjauksia tänä vuonna. Me tietenkin ELY-keskuksessa toivotaan, että samanlaisia määriä kyettäisiin korjaamaan tulevinakin vuosina. Tämän vuoden paremmasta tilanteesta huolimatta maantieverkolla on edelleen runsaasti korjausvelkaa. Noin 20 prosenttia päällystetyn tieverkon pituudesta on huonokuntoista väyläviraston kriteerien mukaan. Päätiät, eli yksi- ja kaksinumeroiset valta- ja kantatiet, on paremmassa kunnossa kuin vähäliikenteisempi tiestö, eli 3-5 numeroinen tiestö. Huonokuntoisten siltojen määräkin on noussut viime vuosina jonkun verran. Meillä on Lapissa vajaa 1400 maantiesiltaa, joista noin 30 prosenttia on tyydyttäväkuntoisia, 40-60 vuotta vanhoja siltoja, jotka on korjattava lähitulevaisuudessa.

Kukko [00:32:12]: Mitkä tiedosuhteet ovat tällä hetkellä kriittisimmässä kunnossa ja vaativat kiireellistä korjausta?

Mourujärvi[00:32:19]: Kriittisintä on tietenkin korjata valta- ja kantatiestöä, koska niillä kulkee suuri osa liikenteestä, ja koska myös niillä on runsaasti korjattavaa. Esimerkiksi

Valtatie 21 Käsivarren Lapissa, missä on muitakin kuin pintakuntoon liittyviä ongelmia. Eli siellä on kapeutta, kantavuuspuutetta, mutkia, mäkiä. Myös esimerkiksi Valtatie 5 kaipaa päällysteen uusimista pitkiltä osuuksilta. Vähäliikenteisemmällä tieverkolla sitä korjattavaa on ympäri Lappia. Silloista kiireellisimpiä ovat muun muassa kantatie 92 Karikasniemen sillan sekä Ylitorniolla sijaitsevien valtatie 21 Tengeliöjoen siltojen uusimiset.

Kukko [00:32:16]: Mitkä ovat suurimmat haasteet teiden ja siltojen kunnossapidossa täällä Lapissa?

Mourujärvi[00:33:21]: Koska korjausvelkaa on kertynyt, niin tuo pelkkä päällystäminen ei usein riitä edes tuolla päätieverkolla, vaan tarvitaan rakenteen parantamista, jolloin se korjauksen kilometrihintaa nousee kalliimmaksi. Eli käytännössä nyt maksetaan enemmän sen vuoksi, että korjauksia ei ole aikanaan tehty optimaaliseen aikaan. Tuo NATO-jäsenyys lisää raskasta sotilasliikennettä Lapin tieverkolla. Samoin mahdolliset uudet teolliset investoinnit, kuten kaivokset tai tuulivoimapuistot. Raskaan liikenteen lisääntyminen rasittaa muutenkin huonosti kantavaa tieverkkoa erityisesti vähäliikenteisempää sitä 3-5 numeroista tieverkkoa. Esimerkiksi puuhan tuodaan metsästä, niin usein metsäautoteiltä ensin noille vähäliikenteisille maanteille, joiden kunto ei välttämättä kunnolla kestä sitä puurekan painoa. Lapissa haasteena on myös se, että maantieverkko on monin paikoin harva, etäisyydet on pitkiä, minkä vuoksi myös nuo vähäliikenteiset tiet ovat erittäin tärkeitä, koska usein ei ole sellaista vaihtoehtoista reittiä, mitä pitkin kulkee. Usein korjaamisen sijasta puolestaan silloilla joudutaan menemään uusimiseen, koska niitä ei aikanaan ole suunniteltu nykyisille raskaan liikenteen ajoneuvopainoille. Raskaan liikenteen maksimipainot nousivat 60 tonnista 76 tonniin vuonna 2013 ja sillä on tietysti ollut vaikutusta sekä maanteiden että siltojen rasiituksen lisääntymiseen.

Kukko [00:35:21]: Miten teiden kunnossapidon resurssit ovat muuttuneet viime vuosina?

Mourujärvi [00:35:25]: Tänä vuonna Lapissa päällystetään melkein 300 kilometriä kun viime vuonna vain noin 100 kilometriä. On arvioitu, että Lapissa tulisi päällystää vuosittain noin 300 kilometriä, jotta tieverkon kunto pysyisi nykyisellä tasolla. Tänä vuonna päästään lähelle, mutta edellisen kerran tuo määrä ylitettiin vuonna 2010, eli siitä on jo melko pitkä aika. Sen jälkeen voi laskea, että päällystämättä on jäänyt noin 2000 kilometriä, joten korjausvelan lisääntyminen on ollut väistämätöntä. Erinomainen asia on se, että väylävirasto on jakanut ELY-keskukselle kuivatuksen parantamiseen korvamerkittyä määrärahaa viime vuosina, koska kuivatuksen parantaminen on tutkitusti edullinen keino vaikuttaa teiden kunnan kehitykseen. Eli kuivatusta parantamalla pystytään hidastamaan teiden

huononemista. Alan tuottavuutta siis kehitetään koko ajan eteenpäin tutkimustiedon avulla. Nykyinen geopoliittinen tilanne on tuonut Lapin tiestölle lisärahoitusta muun muassa SEF-rahoituksen muodossa viime aikoina. Kyseessä on siis verkkojen Eurooppa-rahoitusvälineen sotilaallisen liikkuvuuden EU-rahoitus. Ruotsiin ja Norjaan suuntautuvien yhteyksien tärkeys on korostunut viime aikoina ja toivottavasti niitä kyetään parantamaan lähitulevaisuudessa.

Kukko [00:37:06]: Kiitos Olli.

Mourujärvi [00:37:08]: Kiitos.

Kukko [00:37:10]: Siinä kuultiin Olli Mourujärven katsaus Lapin tiestön nykykuntoon. Hannu Linjakumpu, miltä tämä kuulostaa?

Linjakumpu [00:37:18]: Maaseudun ja Lapin maastoalueiden näkökulmasta, niin tietenkin se, mitä Olli kertoi ensinnäkin rahoitusmahdollisuuksista ja yhteiskunnan varoista, mitä voi käyttää tiestön korjauksiin ja uuden rakentamiseen, niin tietenkin se on valitettavaa, että nämä ovat näin alhaisella tasolla. Voi sanoa, että näin alkutuotannon näkökulmasta ja kylien näkökulmasta niin totta kai mietitään, että millä tavalla pystyttäisiin myös alempiarvoisille tiestölle rahaa kohdentamaan ja tekemään niitä korjauksia. Tällä on niin monta eri ulottuvuutta tällä tiestön kunnolla ja se lähtee ihan siitäkkin, että kun tässä vuosikymmenten aikana maatilat on kehittyneet ihan erilaiseksi kuin aikaisemmin, niin sinne tarvitaan ihan kunnan kantavat tiet ihan tiloille asti, että pystytään viemään ja tuomaan tavaraa nykymallisilla koneilla ja kuljetuskalustolla. Mielellään näkisin, että sitä pystyttäisiin tässä rinnalla huoltamaan. Sama siltojen osalta, että niitäkin tarvittaisiin niiden kunnostusta, mutta siinä on sama tilanne, tämä valtakunnan rahatilanne ja mihin sitä kohdennetaan. Toinen, mikä tässä tietenkin maastoalueiden kannalta, että tiesto on kunnossa, joka on ensiarvoisen tärkeää näiden kylien asukkaille. Meillä on Lapissa yli 300 kylää ja siellä meidänkin puolella yli 4000 maastopuolen yrittäjää, eli maaseutualueella olevaa yritystä, niin tietenkin heidän, ja tähän matkailun kun vielä ottaa mukaan, niin heidän tarpeisiin, niin tietenkin pitäisi olla tiet kunnossa. Turvallisuustekijä myöskin, huoltovarmuuskysymys myöskin, että tiet on kunnossa ja tämä varautuminen myöskin tässä maailmanpoliittisessa tilanteessakin tämä vaatii myöskin, että tiestöt pitää olla kunnossa. Toki siihen suunnitelmia varmaan on jo olemassa. Mutta tämän tiestön ohella myöskin tietoliikenneyhteydet pitäisi olla kunnossa. Tällä hetkellä tilanne on Lapissakin valitettavasti se, että kaupalliset yritykset, kaupallinen toimija ei lähde tekemään näitä yhteyksiä valokuitua vetämään tuonne kyliin ja yrityksiin ja maatiloille. Nykyinen maatila, jos on esimerkiksi robottinavetta, vaatii ihan oikeastikin sen valokuituyhteyden tai hyvän yhteyden. Kun tilanne on se, että käytännössä

kaupalliset toimijat eivät enää näitä rakenna vapailla markkinoilla, niin sitten rahoittajapuolella ei oikeastaan muuta kuin maaseuturahasto, joka meidän toimesta yksiköstä tätä rahoitusta sitten kohdennetaan näille maastoalueille. Olimme Lapissa jo tällä hetkellä noin 30 tämmöistä kyläverkkoa rakentaneet ja rakenteella nyt on useita ja hakemuksia on tälläkin hetkellä sisällä. Taitaa olla kymmenkunta uutta tämmöistä kyläverkko-hanketta. Eli kyllä nämä yhteydet, on se tietä tai sitten tämmöistä tietoverkkolaajakaista yhteyksiä, niin nämä on myöskin siellä maastoalueella hyvin tärkeitä. Niin tässä tilanteessa ja tulevaisuudessa korostuu entistä enemmän.

Kukko [00:40:39]: Marja ja Hannu, miten kuvailisitte Lapin nykytilannetta vuonna 2024 elinkeinojen näkökulmasta, jos asia pitäisi jotenkin tiivistää pähkinänkuoreen aiempien keskustelujen pohjalta?

Perälä [00:40:52]: Mä näen, että Lappi on monien mahdollisuuksien maakunta ja kyllä kasvu tulee täältä pohjoisesta.

Linjakumpu [00:41:00]: Maaseudun näkökulmasta, vaikka haasteita on, niin kyllä meillä paljon potentiaalia edelleenkin on. Meidän yrittäjät investoivat tällä hetkellä ja nuoria on tulossa elinkeinoihin joka tapauksessa. Rahoitusta on tarjolla meillä hyvin edelleenkin ja pystytään kehittämään elinkeinoja. Samoin osallistukaa viestintään. Meillä on hyvin paljon erilaisia klubeja, joista saa ensikäden tietoa, mitä mahdollisuuksia on käytettävissä.

Kukko [00:41:34]: Millaista yhteistyötä tarvitaan elinkeinojen kehittämiseksi ja millaisena vastaavasti näette Lapin ELY-keskuksen aseman tässä yhteistyössä?

Perälä [00:41:43]: Ajattelen niin, että kaikkia meitä tarvitaan, että haasteet ja nimenomaan tämmöiset positiiviset haasteet on meillä niin suuria, että kukaan meistä ei yksin kykene niihin tarttumaan, että me tarvitaan kyllä toinen toisiamme. ELY-keskuksen roolin näen, että me luodaan niitä edellytyksiä yrittäjyydelle ja elinkeinoelämälle, sekä tuetaan sitten yksittäisiä yrityksiä siellä kansainvälistymisen ja kasvun polulla, neuvonnalla ja meidän rahoitusmahdollisuuksilla.

Linjakumpu [00:42:18]: Lapissa on perinteisesti tämä yhteistyö toiminut hyvin eri toimijoiden kesken ja varsinkin yritysrahoituksessa niin Lapissa tehdään tosi tiivistä yhteistyötä. Jos maastuu puolelta, niin ehkä tämmöinen neuvonnan parempi

hyödyntäminen ja neuvontapalveluiden parempi hyödyntäminen siellä alkuvaiheessa, niin se varmaan voisi olla ehkä paremmin ottaa huomenna tässä kehittämisessä. Lapin ELYllä on keskeinen asema tietenkin yritysten, maastoalueiden ja kylien kehittämisessä. Esimerkkinä voisi jälleen mainita laajakaistojen ja kyläverkkojen rahoittamisen, jossa rahoittaja on ELY-keskus. Maastoviestintä on nyt laajaa ja sieltä voi hyötyä aika monet toimijat seuraamalla niitä kanavia.

Kukko [00:43:17]: Kiitoksia Maria ja Hannu. Tämä oli Pohjoisen pulssilla.

Loppumusiikki [00:43:21-00:43:34]

[äänite päättyy]